

2. Prízvuk Ο τόνος

Grécky jazyk má prízvuk, ktorý je pohyblivý.

- Každé slovo, ktoré má aspoň dve slabiky, má prízvuk.
- Jednoslabičné slová sú bez prízvuku, okrem opytovacích zámen príslovnkových πού (kde, kam, odkiaľ), πώς (ako) a spojky ή (alebo, buď).
- Prízvuk sa označuje čiarkou (´) nad samohláskou zdôrazňovanej slabiky, podobne ako dĺžeň v slovenskom jazyku.
- Prízvuk môže byť na poslednej, predposlednej alebo tretej slabike od konca slova.

Napr.: νερό – voda, μένω – bývať, zostávať, μήθημα – hodina, vyučovanie, lekcia.

Hlavné pravidlá písania prízvuku:

- ✓ V gréckych dvojhláskach **αι, ει, οι, ου, αυ, ευ** píšeme prízvuk nad druhú samohlásku.

Napr.: παίζω – hrať, εμεῖς – my, οίκος – dom, ακουώ – počuť, αύριο – zajtra, φεύγω – odchádzať.

- ✓ Pred veľkým začiatočným písmenom sa prízvuk označuje pred písmenom vľavo hore.

Napr.: Αννα – Anna, Αγιον Ορος – Svätá Hora, Ελληνας – Grék.

- ✓ V slove s veľkými písmenami sa prízvuk nepíše.

Napr.: ΒΙΒΛΙΟ – kniha, ΕΛΛΑΔΑ – Grécko.

- ✓ Prízvuk je veľmi dôležitý, pretože môže úplne zmeniť zmysel slova.

Napr.: πότε – kedy ποτέ – nikdy
ο νόμος – zákon ο νομός – okres
δίπλα – vedľa διπλα – dvojmo
πώς – ako πως – že
ή – alebo η – určitý člen ženského rodu

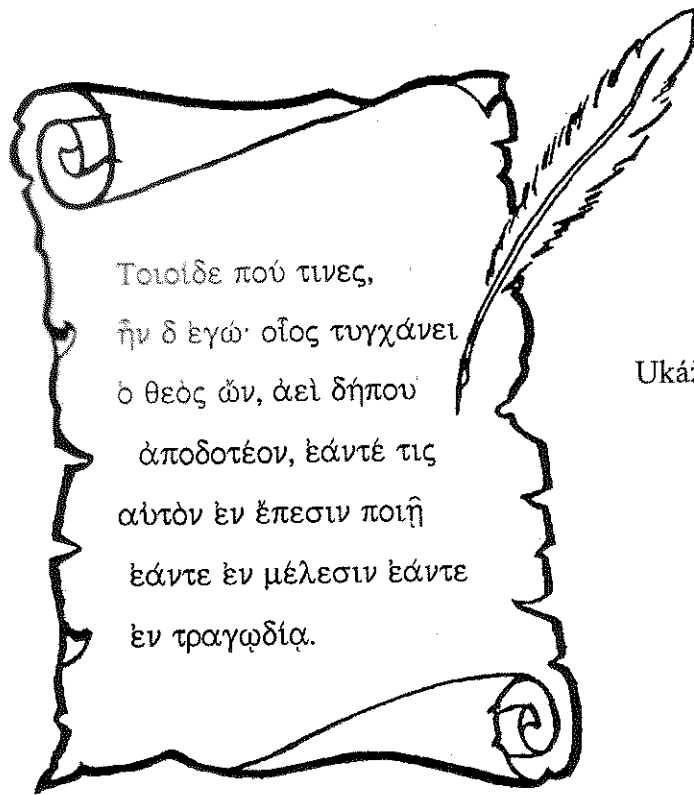
- ✓ Ak je prízvuk na prvej samohláske, dvojhláska sa číta ako dve hlásky.

Napr.: τσάι – čaj, ρολάι – hodinky.

- ✓ Dvojhlásky αι, ει, οι, υι, ου vyslovujeme ako jednu hlásku. Ak ich chceme vysloviť osobitne, nad ι a υ dávame dve bodky (´) – dialytiká (τα διαλυτικά) **ί, ύ**, aby sa zdôraznila osobitná výslovnosť predchádzajúcej samohlásky α, ε, ο, υ. Dialytiká nedávame nad ι a υ, ak samohlásky α, ε, ο, υ majú prízvuk.

Napr.: χαιδέυω – hladieť, hladkať
θεικός – božský, nádherný
κοροιδέυω – vysmievať sa
μυικός – svalový
αυπνία – nespavosť
προυπηρεσία – predchádzajúce zamestnanie

Po roku 1982 bolo v novogréckom jazyku zjednodušené označovanie prízvuku. Prízvuk sa označuje jednotne čiarkou nad samohláskou zdôrazňovanej slabiky.

Τοιοῖδε πού τινες,
 ἦν δ' ἐγὼ· οἶος τυγχάνει
 ὁ θεὸς ὦν, ἀεὶ δήπου
 ἀποδοτέον, ἐάντε τις
 αὐτὸν ἐν ἔπεσιν ποιῆ
 ἐάντε ἐν μέλεσιν ἐάντε
 ἐν τραγωδίᾳ.

Ukážka starogréckeho textu

A. Čítajte jednoslabičné slová bez prízvuku:

ναι – áno
 δεν – zápor
 σε – na
 την – ju
 το – určitéy člen
 σαν – ako
 μας – nás
 τους – ich
 σας – vás

B. Čítajte slová s prízvukom:

εγὼ – ja
 αὐτός – on
 μαθητής – žiak
 δασκάλα – učiteľka
 κοπέλα – dievča
 μέλι – med
 αυτοκίνητο – auto
 ζάχαρη – cukor
 Λίβανος – Libanon

Cvičte správnu výslovnosť dvojhlások:

Γ. Ak je prízvuk na druhej samohláske, dvojhlásku čítame spolu:

αί μαθαίνω, παιζώ, αιτηση, αισθημα, αινιγμα.
εί είμαι, σχολείο, υγεία, ψυγείο, χημεία, φαρμακείο
οί οίνος, οίκος, μοίρα, μοίρασμα, οίστρος
ού ούζο, ούτε, ρούχο, κουλτούρα, παπούτσι
αύ αύριο, Αύγουστος, θαύμα, αύξηση

Δ. Ak je prízvuk na prvej samohláske, dvojhlásku čítame samostatne:

ρολοί, κομπολοί, σοί, Μαίος, τσάι, πλάι, νεράιδα, κέικ, Κάιρο
 βόθηα, νόημα, αηδόνι, καημός
 ταϊζω, Ζαΐρ, φαϊ, λαϊκός, γαϊδουράκι, μαϊμού, μαϊδανός,
 κοροϊδεύω, προϊόν, προϊστάμενος, βοϊδάκι, αυπνία, προυπόθεση
 Μπουένος Άιρες, Ρίο ντε Τζανέιρο
 Ταϊβάν, Σίδνεϊ, Μαϊάμι

III.02

Na rozdíl od Č užívá Ř, zpravidla před podstatným jménem, člen, který zároveň určuje jeho od, číslo a pád, určitost a neurčitost. Nemá 4. zvolací pád. Je dvojího druhu.

III.02.1 ČLEN URČITÝ

Vyjadřuje něco (osobu, zvíře a věc) známého, určitého a používá se téměř vždy ve spojení s:

- vlastními jmény: *Είμαι η Ναταλία. Ο Νίκος είναι, όχι η Μαρία.*
- zeměpisnými názvy: *η Ελλάδα, η Μακεδονία, η Καλαμπάκα, η Κρήτη, το νησί, το βουνό ο Ολυμπος, η χώρα η Αλβανία, το νησί η Κύπρος*
- názvy ulic, náměstí, okresů, planet, přírodních jevů: *η οδός Κασσάνδρου, η πλατεία Βενιζέλου, η γη, ο ήλιος, η βροχή, ο αέρας*

- přivlastňovacími a ukazovacími zájmeny *εκείνος, αυτός*, např. *Η αδελφή μου παίζει. Θέλω εκείνο το πατό.*
- *Μοje sestra si hraje.*
- *Chci tamten kabát.*

- podst. jmény, které vyjadřují časové údaje, např. *Το καλοκαίρι συνήθως κάνει καλό καιρό, αλλά το φθινόπωρο όχι.*
- *V létě obvykle bývá hezké počasí, ale na podzim nikoli.*

- nebo zevšobecnujeme-li, např. *Το άλογο είναι ωραίο ζώο.*
- *Kůň (každý) je krásné zvíře.*

- částmi lidského těla, např. *Δε βλέπω το πρόσωπο της κοπέλας.*
- *Nevidím dívčin obličej.*

užíváme člen ve zvolacím 4. pádě, např. *Μαμά! Έλα, Τάση! Παπού!*
 Člen se neuvádí také po slovesech *λέγομαι, ονομάζομαι* - jmenuji se: *Ονομάζομαι Πέτρος.*
 Např.: *Είμαι γιατρός. Je lékař. Δεν είσαι δασκάλα; Nejsi učitelka?*

αποφάνει:	M	Ζ	S	M	Ζ	S
Jedn.č.:	την	τα	το	τι	θυ	τα
	ο	η	το	οι	οι	τα
	του	της	του	των	των	των
	του	την	το	τους	τις	τα

III.02.2 ČLEN NEURČITÝ

Vyjadřuje z hlediska mluvčího něco neurčitého, neznámého. Mluví se o osobě a předmětu poprvé anebo je tato osoba či předmět vydělován ze skupiny několika stejných podst. jmen.

Např.:

- Έξω παίζει ένα παιδάκι.* Venku si hraje (nějaké) dítě.
- Τώρα πάει σε ένα εστιατόριο.* Teď jde do (nějaké) restaurace.
- Μία κορία ζητά τον παππού σου.* Nějaká pani hledá tvého dědu.
- Βλέπει έναν άνθρωπο και πάει κοντά του.* Vidi člověka a jde k němu.
- Κρατά στα χέρια της ένα τριαντάφυλλο.* Drží v ruce růži (nějakou).

Člen neurčitý nemá tvary množného čísla a hovoříme-li o něm o mnoha osobách, zvířatech, věcech, neužíváme žádný člen: *Κρατά στα χέρια της τριαντάφυλλα.*

Tvary neurčitých členů jsou shodné s tvary základní číslovky "jeden" (ένος, μία, ένας) všech rodů. V Č bychom mohli vyjádřit význam neurčitého členu asi takto: *jeden, jakýsi, nějak*

Skloňování:	M	Ζ	S	μία, μία	ένα	Μποζ. č.
Jedn.č.:	ένας	μία	ένα	μία	ένος	ένος
	ένος	μιάς	ένος	μιάς	ένος	ένος
	έναν	μία	ένα	μία	ένος	ένος

... * * * * *

αποφάνει:	M	Ζ	S	M	Ζ	S
Jedn.č.:	την	τα	το	τι	θυ	τα
	ο	η	το	οι	οι	τα
	του	της	του	των	των	των
	του	την	το	τους	τις	τα

... * * * * *